

รัชกาลที่ ๖ เสด็จ ปัตตานี

ต่อจากฉบับที่ ๑ ปีที่ ๘

“ลักษ์”

อักษรวิหิตตามต้นฉบับ เดิม

เวลายาม ๑ เสด็จพระราชดำเนิน
ประทับสโมสรเสื่อปามณฑลปัตตานี
นักเรียนหญิงรุ่นเล็ก บุตรีผู้มีบรรดาศักดิ์
แลคฤหบดีในเมืองปัตตานี มีการร้อง
เพลงแลลครพูดถวายฉลองพระเดช
พระคุณ ลูกเสือกองโรงเรียนเบ็ญจมรา-
ชุกีศมีลครสมทบในชุดหลังด้วย

ระเบียบการเล่น ดังนี้ :-

- ชุดที่ ๑ นักเรียนทั้งหมด ร้องเพลงบท
รักชาติ ลำสุดสงวน
ชุดที่ ๒ รำนำถวาย ร้องเพลงกล่อเสียง
พิณพาทย์ ลำฝรั่งรำเท้า

๖๔ รุสมิแล

ชุดที่ ๓ ลครพูดเรื่อง ความประ-
พฤติแลน้ำใจของนักเรียน
พัก ๑๐ นาที

ชุดที่ ๔ ต่อชุดที่ ๓

ชุดที่ ๕ นักเรียน ๘ คนออกมารำ
ถวาย ร้องบทพญวนรำพัด

ชุดที่ ๖ ลูกเสือก (โรงเรียนเบญจมรา-
ชุกีศ) เล่นลครพูด เรื่องกล่าว
เท็จปนของให้โทษ

ชุดที่ ๗ นักเรียนชายหญิงร่วมกันร้อง
เพลงสามัคคี

จบ. สรรเสริญพระบารมี.

ในลครพูดชุดที่ ๓ ของนักเรียน
หญิงมีถ้อยคำซึ่งนักเรียนกล่าวเป็นที่น่า
จับใจในเรื่องราชนาวิสมาคม ดังข้าพเจ้า

ได้จดมาไว้ตอน ๑ ตามถ้อยคำของนัก
เรียนเองดังนี้ :-

แปลก ขอรับ ผลลาค่อนละขอรับ

ครู เชิญชะ ฉันทขอขอบใจ

แปลก ขอรับ (ออกไป)

ครู (พอแปลกผู้นำใบเรียขามาให้
ไปแล้ว) นี้คือใบแจ้งความของ
กรรมการทางกรุงเทพ ฯ ท่าน
คิดจะช่วยกันออกเงินสร้าง
เรือรบถวาย เพื่อป้องกันบ้าน
เมือง (ยกหูให้นักเรียนดูรูป)

นักเรียนทั้งชั้น แม้งามจริง ๆ

ครู ฉันทมีความยินดีเหลือเกินที่
กรรมการท่านคิดเช่นนี้ หากไม่
เมืองเราจะว่าแห้วมาก ฉันทจะ

ต้องปิดโรงเรียนสักอาทิตย์ ๑
เพื่อไปเอาเงินที่บ้านมาให้กรรมการ
ท่านซื้อเรือรบ
นักเรียนฯ อย่าไปเลยคะ พวกอิฉันจะ
ออกให้

ครู การสร้างเรือรบคราวนี้ ไม่เฉพาะ
แต่ครูคนเดียว ใคร ๆ ก็ออกได้
เอาไว้เป็นส่วนของนักเรียนเอะ
นักเรียนฯ ส่วนพวกอิฉันต่างหากเจ้าคะ
(นักเรียนต่างพากันยินดี จะ
ออกคนละ ๕ บาท ๖ บาท
๑๐ บาท ๑๒ บาท เสียงแซ่ที่
เดียว)

ครู ฉันทไปก็ไม่นาน พอได้เงินก็จะ
รีบมา เพราะเป็นห่วงการสอน
และคิดถึงนักเรียน

นักเรียนฯ พวกอิฉันก็คิดถึงเจ้าคะ

ครู ขอบใจ การสร้างเรือรบก็เท่ากับ
ทำรั้วไว้กันบ้าน หรือสร้างอาวุธ
ไว้ในมือ ลันเปนหญิงไม่มีโอกาส
ที่จะไปรับอาสาสู้รบตบมือ
กับใครก็ได้ ต้องช่วยเหลือ
ทางนี้แหละ

นักเรียนฯ พวกอิฉันก็เห็นเหมือนคุณครู

ว่า
ครู ดีแล้ว ถ้าเช่นนั้น ฉันทขอขอบใจ
ที่นักเรียนทุกคนมา มีความคิด
เป็นใจเดียวกับฉันท

เวลา ๒ ยามเศษเสด็จกลับสู่ที่
ประทับแรม

ระหว่างทอดพระเนตร์ บุตรีชาย
พระยาเดชานุชิต ซึ่งถวายเป็นนัก
เรียนอยู่ในโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ได้นำ
ของนุหรีไปบอกสานสลับสี่ฝีมือชาว
เมือง เป็นของพระยาเดชานุชิตแลภรรยา
ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย แลแจกข้าราชการที่
โดยเสด็จพระราชดำเนินทั่วกันตลอดจน
พลทหารมหาดเล็ก บุตรีชายพระยาเดชา
นุชิตได้แจกโดยทั่วถึงแลโดยอธยาไศรย
สุภาพ สมควรแก่ที่สมาคม ทั้งนี้ก็เป็น
ด้วยเข้าอยู่ในพระราชสำนัก อันเป็นที่
สมาคมชั้นสูงสุด ได้เห็นแลได้ฟัง
ได้กระทำกิจการสำหรับผู้ที่อยู่เสมอ
อันการเรียนวิชานั้น โรงเรียนใด ๆ จะ
สอนให้สูงเพียงใดก็ได้ แต่การเรียน
มารยาตร์ผู้ดีนั้น ไม่มีที่ไหนจะเรียนได้ดี
ยิ่งกว่าในพระราชสำนัก มารยาตร์ผู้ดีนั้น
เป็นของจำเป็นสำหรับกุลบุตรที่จะรับ

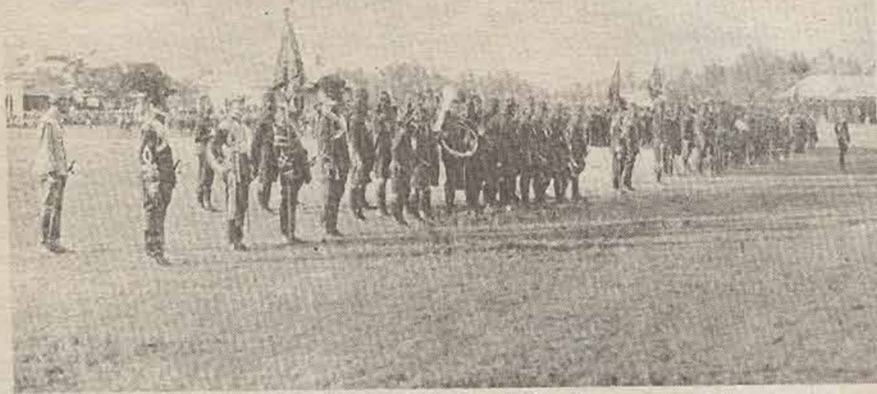
ราชการ การศึกษาในยุโรปก็ไม่ได้มุ่ง
ต่อวิชาสูงอย่างเดียว ข้อมุ่งต่อ
การสมาคม Social Intercourse ด้วย
เช่นในประเทศอังกฤษ ผู้ที่เข้ามหาวิทยาลัย
ออกสเฟ็ดหรือเคมบริดจ์ก็ประสงค์
ความสมาคมผู้ดีเป็นประถม

ก่อนเสด็จกลับจากสโมสรเสือป่า
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
เข็มพระมหามงกุฎประดับเพ็ชรพระบรม
นามาภิไธยลงยาราชาวดีสี่ขาว แก่เบอร์
ทการรยาพระยาเดชานุชิตด้วย

การรับเสด็จที่เมืองปัตตานีครั้งนี้
ข้าราชการแลราษฎรจัดการฉลองพระเดช
พระคุณอย่างแข็งแรงโดยความปิติยินดี
ยิ่ง การเลี้ยงดูผู้ตามเสด็จทั่วไปเป็นทุน
ของพระยาเดชานุชิต แลพระยาเมือง
ยะหริ่ง, ยะลา, ราชันมณฑลผู้ว่าราชการ
เมืองหนองจิก

การมหรสพเปนของข้าราชการ
กำนันผู้ใหญ่บ้านราษฎร มีมหรสพทุก ๆ
อย่าง แลอย่างละหลายแห่ง ประชุมเล่น
สมโภชที่สนามกลางเมืองทั้ง ๓ วัน ๓
คืน มีซุ้มไฟของข้าราชการรอบขอบ
สนาม คือ

ขบวนทหารหลวงพระที่นั่งเกล้าเสด็จมา มณฑลปัตตานี (ที่มาของภาพนี้คือภาพที่ ๑๐๐)

๑. ชุมนอมาตย์โท พระภักดีศรีสงครามแลข้าราชการฝ่ายมณฑล เป็นรูปตราสิงห์เบื้องบนเป็นรูปพระมหามงกุฎ ตั้งอยู่ริมสนามของพลับพลาฝ่ายทิศใต้
๒. ชุมนายพันตำรวจโท พระอาชญาพิทักษ์ ผู้บังคับการตำรวจภูธรพร้อมด้วยข้าราชการฝ่ายตำรวจภูธร เบื้องบนมีโล่ที่เครื่องหมายของตำรวจภูธร ตั้งอยู่ที่ทิศใต้ของพลับพลา
๓. ชุมนองรองอมาตย์โท หลวงสุรสิทธิ์พาหะการ สารวัดไปรษณีย์โทรเลข เบื้องบนทำเป็นรูปเครื่องเคาะโทรเลข ตั้งอยู่ขอบสนามทิศใต้ของพลับพลา
๔. ชุมนอมาตย์เอก พระบริรักษ์ภูเบศร์ อธิบดีผู้พิพากษาพร้อมด้วยข้าราชการฝ่ายศาล เบื้องบนเป็นรูปตราชูตั้งอยู่ระหว่างสนามฝ่ายทิศตะวันออก
๕. ชุมนอมาตย์ตรี หลวงพิบูลย์สมบัติ พระคลังมณฑลพร้อมด้วยข้าราชการฝ่ายพระคลัง เบื้องบนของชุมนเป็นรูปตราสุริยมณฑล ตั้งอยู่ระหว่างสนามฝ่ายทิศตะวันออก
๖. ชุมนายอับดุลราฮิม พนักงานคมนาคม แลข้าราชการฝ่ายกองคมนาคม เบื้องบนของชุมนเป็นรูปตราพระวิสุกรรม

๖๖ รุสมิแล

ยืนแทนตั้งอยู่ฝ่ายทิศตะวันออกของพลับพลา

๗. ชุมนรองอมาตย์เอก หลวงพิบูลย์พิทยาพรุค ธรรมการมณฑลแลข้าราชการฝ่ายธรรมการ เบื้องบนชุมนเป็นรูปตราเสมาธรรมจักร ตั้งอยู่ฝ่ายทิศเหนือของพลับพลา

๘. ชุมนอมาตย์ตรี พระสุกสารสมบัติ สรรพากรมณฑลแลข้าราชการฝ่ายสรรพากร เบื้องบนของชุมนเป็นรูปตราพระอุเทนเทพบุตร ตั้งอยู่ฝ่ายทิศเหนือของพลับพลา

๙. ชุมนอมาตย์โท พระราชภักดีขจรบรรดิมณฑลแลข้าราชการกองอัยการ เบื้องบนของชุมนเป็นรูปพานตั้งพระธรรมบุญ ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของพลับพลา

๑๐. ชุมนอมาตย์ตรี พระปัดตนบุรีศรีสมุทเขตต์ แลข้าราชการฝ่ายเมืองปัตตานี เบื้องบนของชุมนเป็นรูปเสื่อ ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของพลับพลา

รูปสัตว์แลสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องแห่เฉลิมพระเกียรติ คงตั้งรายริมขอบสนามสำหรับราษฎรชมต่อไป

ตามนำบ้านร้านตลาดทุกหนทุกแห่ง ต่างตั้งชุมนแลปราตั้งเครื่องสการ

บูชา ราษฎรเดินไปมากวกไขว่แถมงออกคุมหรรศพ แลคอยเฝ้าทูลฉลองรัฐีพระบาทตามระยะทางเสด็จจ้อแจกัน นับว่าเมืองปัตตานีมีนักขัตฤกษ์ใหญ่ ๓ วัน ๓ คืน เห็นจะไม่มีคราวใด ๆ ที่เป็นนักขัตฤกษ์ใหญ่เช่นนี้

แต่มีความเสียใจอย่าง ๑ ซึ่งมีเหตุขึ้นเมื่อคืนวันที่ ๑๐ มิถุนายน นายเรือเอก หลวงการะสมุท (แนบ จารุจินดา) ผู้บังคับการเรือวิเทศกิจการกับนายเรือตรีอีก ๒ นาย รวม ๓ นายด้วยกัน ได้ขึ้นมาเมาสุราที่กลางถนนถึงแก่อิวชวดสุราเที่ยวเดินแสดงกิริยาเกะกะที่นำโรงหญิงแพศยา อีกทั้งได้ไปพาหญิงไทยที่มีชื่อ ๑ ไปลงเรือวิเทศกิจการ ทำการ

อะอะเหล่านี้ต่อหน้าธาระก้านัน ความทราบฝ่าล่องรัฐีพระบาท โปรดเกล้าฯ ให้ได้สวนสมจริง ทรงพระราชดำริที่ว่า หลวงการะสมุทเป็นนายทหารผู้ใหญ่เป็นผู้บังคับการเรือกระบวนที่โดยเสด็จพระราชดำเนินล่า ๑ สมควรที่จะประพฤติตนเป็นผู้ใหญ่ควบคุมทหารในบังคับบัญชาของตนในเวลาขึ้นบก เพื่อไม่ให้ประพฤติเสื่อมเสียเกียรติยศแลชื่อเสียงของทหารเรือ กลับมาประพฤติเลวทรามเสียเอง เป็นตัวอย่างร้าย ขายฝ่าล่องรัฐีพระบาท จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ลดนายเรือเอก หลวงการะสมุท จากยศนายทหารเรือแลบรรดาศักดิ์ขุนนางเสียชั้น ๑ โดยความประพฤติเมาสุราเกะกะในที่ที่ธาระก้านัน ไม่สมควรแก่ยศบรรดาศักดิ์ที่ทรงพระมหากรุณาตั้งแต่งไว้ แลโปรดเกล้าฯ ให้นายพลเรือโท พระยามหาโยธา คุมตัวนายแนบพร้อมด้วยนายเรือตรี ๒ นายไปไนเรือรบหลวงลำไฉล่า ๑ เพื่อให้กระทรวงทหารเรือจัดการพิจารณาโทษต่อไป ตามพระราชกำหนดกฎหมายอีกชั้น ๑

การที่ได้มาบังเกิดมีเหตุร้ายขึ้นเช่นนี้ ข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพล

เรือนพากันมีความเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เห็นว่าไม่พอที่จะมีผู้ตามเสด็จพระราชดำเนินในกระบวนมาประพาศให้เป็นที่เสื่อมเสียพระเกียรติยศเช่นนี้ ทั้งเป็นเครื่องทำให้ชาวเมืองคูหมื่นข้าราชการไทยได้ด้วย อีกประการ ๑ ได้ทราบว่ นายแค้นผู้ที่ต้องรับพระราชอาญาแล้ว ครั้นนี้ เป็นผู้ที่มีความรู้แลความสามารถ ในทางราชการตามหน้าที่ และโดยปรกติ เป็นผู้ที่รักวิชาและรักหน้าที่ราชการของคนด้วย เพราะฉะนั้นจึงเป็นที่น่าเสียชายนานขึ้นที่ได้มาเปลื้องตัวประพาศผิดคิดลงในครั้งนี้

วันเสาร์ที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๕ เวลาบ่าย ๓ โมงครึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรถยนต์พระที่นั่งเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรศาลารัฐบาลมณฑลปัตตานี เจ้านายที่แพนทต่าง ๆ ทูลเกล้าฯถวายรายงานราชการในหน้าที่ แล้วเสด็จทอดพระเนตรศาลมณฑล ก็มีคติความมรรฎกเรื่อง ๑ โด๊ะฮะฮิผู้พิพากษา ๒ นายจีนบัลลังก์นั่งพิจารณา อธิบดีผู้พิพากษาทูลเกล้าฯถวายรายงานศาล แล้วทรงรถยนต์พระที่นั่งประพาศตลาด เพื่อพระราชทานพระบรมราชาโรกาศให้ราษฎรได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรดพระที่นั่งใช้จักรีไปทางใต้เมืองผ่านตลาดจีน เจ้าของร้านลาดพรมเจียมแพรพรรณบนถนนแลตั้งเครื่องบูชาจุดประทัดรับเสด็จ เมื่อสุดตลาดจีนแล้วรดพระที่นั่งอ้อมไปทางหลังเมือง ผ่านปากถนนที่แยกไปเมืองยะหริ่งและเมืองสาบบุรีไปออกทางตลาดแขก ชาวร้านแต่งห้องตั้งเครื่องบูชาถวายสักการะหอมตลบไปด้วยกลิ่นดอกไม้ธูปเทียน แล้วใช้จักรีรดพระที่นั่งต่อไปตามถนนที่ตัดตรงไปเมืองยะลา ผ่านปากถนนที่ตัดแยกไปเมืองหนองจิกถึงอำเภอเทพาแขวงเมืองสงขลา ทางรถที่เสด็จพระราชดำเนิน

วันนี้ประมาณเพียง ๒๐๐ เส้น ถึงตลาดปยุคในเขตรอำเภอเมืองปัตตานีนั่นเอง ตามทางมีกำนันผู้ใหญ่บ้านมายืนถวายคำนับรับเสด็จ มีโด้ะเครื่องบูชาถวายสักการะตามควร หนทางที่ไปถนนเป็นดินทรายราบรื่น รอยนคร์เล่นอย่างรวดเร็ว ไม่กระเทือน ๒ ข้างหนทางมีร่มไม้ประดู่กำลังดอกบานหอมระรื่น มีต้นพิศุลต้นหมาก ต้นมะพร้าว ต้นตาล แกล่อไผ่เป็นระยะไป บางแห่งมีท้องนาเต็มชุ่มไม้ข้างหลัง ไม่เห็นเป็นที่เตียนโล่ง มีฝูงแกะแลโคเป็นบางแห่ง มีบ้านราษฎรตลอดระยะทาง เรือนราษฎรมีน่าต่างเป็นช่องเล็ก ๆ เพราะนิสัยมาอยู่ชอบให้เรือนมืด

ได้ทราบว่ตั้งแต่ตัดถนนมีทางไปมาถึงกันระหว่างเมืองต่อเมืองแลตำบลต่อตำบล การรับส่งสินค้าสะดวกขึ้นเป็นอันมาก เมืองปัตตานีเดิมมีแต่การซื้อขายกันเองในเมือง บัดนี้มีสินค้าออกนอกเมืองเป็นอันมาก ประชาชนต่างยินดีในพระบรมโพธิสมภารสมุทธศากิบาลได้กล่าวว่ ตั้งแต่เมื่อแรกท่านออกมาเป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองบริเวณแขก ๑ หัวเมือง ชาวเมืองยังกลัวแลเกลียดคนไทย เมื่อเห็นคนไทยเดินผ่านไปคล้อยหลังแล้วถึงเอาไม้เขียนเงาด้วยความเกลียดชัง แต่บัดนี้ประชาชนกลมเกลียวกันกับคนไทย เชื่อฟังบังคับบัญชาด้วยน้ำใจภักดีรักใคร่ ข้าพเจ้าไปเที่ยวตลาดพบพ่อค้าจีนบ้างแขกบ้างก็พูดเป็นเสียงเดียว ตรงกันกับถ้อยคำที่ท่านสมุทธศากิบาลกล่าว แลข้าพเจ้าชามลาอยู่รู้สึกตัวว่าได้เคยเป็นข้าขอบขัณฑสีมาตั้งแต่ปู่ย่าตาทวด มีความยินดีที่จะอยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารเสมอไป

อีกประการ ๑ มีข้อควรสังเกตว่าราษฎรชาวเมืองเหล่านี้มีความนิยมที่ได้รับเลือกเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตรงกันข้ามกับชาวเมืองมณฑลชั้นในที่ไม

ใคร่พอใจในการที่จะได้เป็นตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำแหน่งหัวหน้าราษฎรนั้น ภาษามลายูเรียกว่า “เป็งอูลู” เป็นตำแหน่งที่พระยาเมืองเคยตั้งแต่งเมื่อแรกใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ในหัวเมืองแถบนี้ ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็เรียกภาษามลายูว่า “เป็งอูลู” แต่เป็นที่ทำให้ราษฎรเข้าใจตามที่เคยเป็นธรรมเนียมมาว่า ว่าพระยาเมืองตั้ง ฝ่ายเมืองที่ต่อแดนกับพระราชอาณาเขตมีผู้อ้างตนเป็นตำแหน่ง เป็งอูลูมาบังคับบัญชาชาวเมือง ชาวเมืองก็เกรงขามด้วยความเข้าใจผิดอยู่บ้าง ครั้นขึ้นรัชกาลปัตยุบันนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้เลิกใช้ตำแหน่ง เป็งอูลู คงเรียกตามภาษาไทยว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน เพราะฉะนั้นชาวเมืองจึงไม่เข้าใจคิดเกรงกลัว “เป็งอูลู” ต่อไปเกรงกลัวแต่กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งประชุมราษฎรเลือกสรรตั้งแต่งขึ้นตามระเบียบเทศาภิบาล

เสด็จประพาสถึงตลาดปยุค แล้วย้อนทางกลับมาเสด็จประทับพลับพลาทองในสนามเมืองตานี ทอดพระเนตรกีฬา ซึ่งชาวเมืองจัดมาเล่นในสนาม แลมหาอำมาตย์ตรี พระยาเดชานุชิต กับข้าราชการประชุมเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทนำพลับพลาที่ประทับ อ่านคำกราบบังคมทูลพระกรุณา ทูลเกล้าฯถวายกฤษ ๑ เล่ม ซึ่งเป็นเครื่องหมายบริเวณ ๑ หัวเมืองกับขางแขวงแลแทนเครื่องวางกฤษมีตัวนาคทำด้วยเงินเป็นราววางกฤษ ของทั้งนี้ข้าราชการที่ประจำราชการมณฑลปัตตานีมาแต่เดิม ได้เตรียมไว้ ตั้งใจทูลเกล้าฯถวายแต่ครั้งกำหนดจะเสด็จพระราชดำเนินในพระพุทศักราช ๒๔๕๔ ข้าพเจ้าได้ขอคัดคำกราบบังคมทูลส่งมาต่างหากฉบับ ๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสตอบขอบใจพระยาเดชานุชิต แลบรรดาข้าราชการที่ได้มีความสมัครสมาน

พร้อมใจกันออกทุนทรัพย์ทำกฤษขึ้นทูลเกล้าถวาย แลแสดงพระราชหฤทัยยินดีทรงรับของนี้เพื่อเป็นที่ทรงรูกว่าได้ เสด็จพระราชดำเนินมาถึงมณฑลนี้ แลเมื่อได้ทอดพระเนตรของถวายนี้ขณะใด จะได้ทรงรู้สึกความบรรเทิงพระราชหฤทัยว่า ข้าราชการทั้งหลาย มีความจงรักภักดีอยู่เสมอมิได้ขาด แลเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วกระทำให้พระองค์ทรงเชื่อมั่นว่าความเจริญคงจะมีมาเป็นแน่ เพราะข้าราชการได้ทำการด้วยความเต็มใจ โดยไม่ใ้หวังหาผลประโยชน์ส่วนตัวยอมเป็นประโยชน์แก่ราชการมากกว่าผู้ที่ทำการเพื่อแสวงหาลาภส่วนตัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเดชา นูชิต แลข้าราชการที่มาประชุมอยู่นั้น ได้รับความพอพระราชหฤทัย ส่วนผู้ที่มาไม่ได้ก็ทรงขอบใจเหมือนกัน โปรดเกล้าฯ ให้พระยาเดชา นูชิต แจ้งความให้ทราบทั่วกัน ให้ผู้ที่อยู่ทางไกลรู้สึกได้ว่าได้รับความพอพระราชหฤทัยจากพระโอรสเหมือนได้มาประชุมอยู่ที่นี้ เหมือนกัน สุดกระแสพระราชดำรัสแล้ว ข้าราชการถวาย "ไชโย" พร้อมกัน

ต่อไปทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติยศยิ่ง มงกุฎสยามชั้นที่ ๒ จุลสุรารักษ์แก่อำมาตย์เอก พระยาพิพิธเสนา มาตย์ (นิโวะ) พระยาเมืองยะหริ่งเป็นบำเหน็จความชอบความดีที่มีความซื่อสัตย์สุจริตมั่นคงสม่ำเสมอมาช้านาน ได้ฉลองพระเดชพระคุณในราชการจัดปกครองหัวเมืองทั้ง ๑ เป็นเทศาภิบาลสำเร็จประโยชน์มาเป็นอันมาก แลพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการผู้อื่น แลพระราชหัตถเลขาชานามสกุล ทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเข็มพระบรมนามาภิธิษ ทรงพระมหาเมตตาแก่ภรรยาพระยาเมืองต่าง ๆ แลภรรยาข้าราชการที่จัด

การรับเสด็จฉลองพระเดชพระคุณ ตาม มาณูชี ข้าพเจ้าได้ขอส่งมาพร้อมกับรายงานฉบับนี้อีกเป็นส่วน ๑

อนึ่งในเวลาวันนี้จางวางตรีพระยา นรฤทธิ์ราชหัช ได้นำดอกไม้ธูปเทียน ของ นายนิค นายน้อย นายนิลแล นายนวล บุตรีพระยาเดชา นูชิต ทั้ง ๕ คน แล นายเอิบ บุตรีพระยาเพ็ชรเกษม อีกคน ๑ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ขอพระราชทานรับราชการฉลองพระเดชพระคุณ เปนมหาดเล็ก

วันอาทิตย์ที่ ๑๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๕๘ เวลาเช้า ๒ โมงครึ่ง พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องสนาม เสือป่ากรมพรานหลวงรักษาพระองค์ เสด็จจากจวนสมุหเทศาภิบาล ทรงรถยนต์พระที่นั่งพร้อมด้วยพระราชบริ พารเสด็จพระราชดำเนินผ่านแถวเสือป่า ลูกเสือแลกองตำรวจภูธร ซึ่งตั้งแถวส่ง เสด็จ ประทับที่สะพานน้ำท่าสุดด้าน พระยาเมืองแลข้าราชการประจำมณฑล กำนันผู้ใหญ่บ้านมาเฝ้าทูลละอองธุลี พระบาทส่งเสด็จพระราชดำเนินเป็นอัน มาก ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ ราชทานธงประจำกองลูกเสือมณฑล ปัตตานี เป็นธงพื้นเขียวขอบเหลืองมีรูป ปืนนางตานี ผูกตราวิกรมฉัตร แลแพร แถบสีดำนับเหลือง มีพระราชดำรัส ก่อนพระราชทานธงใจความว่า กอง ลูกเสือมณฑลปัตตานีได้ตั้งเป็นปีกแผ่น ขึ้นแล้ว จึงพระราชทานธงนี้ไว้เป็นที่ หมายความพอพระราชหฤทัยแลพระ ราชทานพระบรมราโชวาท ให้กองลูก เสือตั้งใจปฏิบัติตามข้อบังคับลูกเสือ สมควรแก่ความเป็นลูกผู้ชาย แลพระราช ทานพรให้กองลูกเสือเจริญขึ้น แลให้ลูก เสือทุกคน ทั้งผู้กำกับมีความเจริญ ศิริสวัสดิ์ นายหมวดโทหลวงพิบูลย์พิท- ยาพรค ธรรมการมณฑลผู้กำกับกอง ลูกเสือมณฑลปัตตานี รับพระราชทาน

ธงจากพระราชหัตถ์มาประจำกอง ลูก เสือวันทยะหัตถ์ แล้วพระไพบรียาภฤทธิ กรมการพิเศษเมืองปัตตานี นำกฤษซึ่ง เป็นของโบราณได้รับมรดกตามลำดับ ตระกูลสืบมาขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ทรง แสดงพระราชหฤทัยดีแลขอบใจพระ ไพบรียาภฤทธิ แล้วพระราชทานพระบรม รูปทรงเครื่องเต็มยศเสือป่ากรมรบ หลวงรักษาพระองค์แก่หม่อมอำมาตย์ตรี พระยาเดชา นูชิต สมุหเทศาภิบาลไว้ สำหรับตัวพระยาเดชา นูชิต แลพระราช ทานพระแสงศาสตราแก่พระยาเดชา นูชิตแล้ว เสด็จพระราชดำเนินทรง เรือพระที่นั่งกรรเชียง พระสงฆ์มีพระ คุรุญาณวิมลเจ้าคณะเมืองปัตตานีเป็น ประธานสวดถวายไชยมงคล เรือยนต์รี เล็กจงเรือพระที่นั่งเคลื่อนจากท่าสุดด้าน ข้าราชการราษฎรให้ร้องถวายไชย จีน ชาวเมืองจุดประทัด เรือพระที่นั่งออก ปากน้ำตานีถึงเรือพระที่นั่งอรรถราช วรเดชเวลาเช้า ๓ โมงครึ่ง เริ่มหิกลซึ่ง เป็นเรือของบริษัทเรือไฟไทยมาทอดอยู่ ตามกำหนดวันที่แวะรับส่งสินค้าชักธง ถวายคำนับ แลเรือพาลี เรือสุกรีพิง ปืนถวายคำนับสมุหเทศาภิบาลผู้ว่าราชการ เมืองแลพระยาเมืองต่าง ๆ ตาม มาส่งเสด็จถึงเรือพระที่นั่งแล้วกราบ ถวายบังคมลาไป

เวลาเช้า ๔ โมงออกเรือพระที่นั่ง แลเรือกระบวนมาเมืองสงขลา ระยะ ทางประมาณ ๔๕ ไมล์ เรือเดินชั่วโมง ละ ๘ นี้อ ถึงท่าเมืองสงขลา นำ แหลมทรายเวลาบ่าย ๓ โมงครึ่ง มหา อำมาตย์โท สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์ สมุห เทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลนครศรี ธรรมราช ลงมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ในเรือพระที่นั่ง แล้วกราบถวายบังคม ลาขึ้นไปคอยรับเสด็จที่สะพานท่า แหลมทราย □